

Proeve van werklastmeting van de toekomstige strafuitvoeringsrechtbanken

*Een simulatie-oefening op basis van data in verband
met de strafuitvoeringspraxis tijdens het jaar 2004*

Onderzoeksnota

13 december 2005

(met aanvulling d.d. 19 mei 2006: tabel in bijlage)

Onderzoeker

Eric MAES

INHOUDSTAFEL

1.	ACHTERLIGGENDE CONTEXT	1
2.	METHODOLOGIE	2
2.1	Opgevraagde gegevens en bronbestanden	2
2.2	Inschatting van de werklust in functie van de toekomstige bevoegdheidsverdeling.....	3
2.3	Verdeling naar strafuitvoeringsrechtbank	4
2.4	Verschillende teleenheden.....	5
3.	RESULTATEN	6
3.1	De caseload van de strafuitvoeringsrechtbanken.....	6
3.1.1	Globale evaluatie	6
3.1.2	Verfijning naar strafuitvoeringsrechtbank toe	8
3.2	De caseload van de minister van Justitie (penitentiaire administratie)	9

1. Achterliggende context

Deze nota kadert in de onderzoeksopdracht die eind mei 2004 door de minister van Justitie aan het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie (NICC), Hoofdafdeling Criminologie, werd toebedeeld in verband met de werklustmeting van de (op te richten) strafuitvoeringsrechtbanken en de penitentiaire administratie.

Gelet op het perspectief dat binnen afzienbare tijd strafuitvoeringsrechtbanken zullen worden opgericht en een wettelijke basis zal worden gecreeërd voor de externe rechtspositie van gedetineerden, wenste de minister *in concreto* te kunnen beschikken over:

1. een evaluatie van de werklust van de penitentiaire administratie en de strafuitvoeringsrechtbanken, waarbij bij wijze van voorbeeld werd gewezen op:
 - o voor wat het bevoegdheidsterrein van de minister betreft: het aantal aan de penitentiaire administratie voorgelegde dossiers, het aantal aanvragen die het voorwerp uitmaken van een beslissing tot weigering, (het aantal beslissingen waartegen beroep werd aangetekend: in de huidige omstandigheden evenwel niet meer aan de orde !);
 - o voor wat de bevoegdheden van de strafuitvoeringsrechtbanken betreft: het aantal dossiers naargelang de concrete modaliteit, het aantal positieve en negatieve beslissingen, het aantal vattingen voor wijziging van voorwaarden of herroeping, etc.; en
2. een evaluatie van de toepassing van de wettelijk (nog te) voorziene termijnen en toelaatbaarheidscriteria met betrekking tot de verschillende maatregelen, waarbij bij wijze van voorbeeld werd verwezen naar:
 - o de respectering van de wettelijke termijnen;
 - o het aantal gevallen waarin elektronisch toezicht (of een andere maatregel) wordt toegekend vóór een voorwaardelijke invrijheidstelling.

Dergelijke cijfermatige analyse werd door de minister des te meer wenselijk geacht nu een evaluatie van de (toekomstige) wet expliciet zou worden voorzien, onder meer ook om te bepalen of het aantal voorziene strafuitvoeringsrechtbanken voldoende zou zijn. De uitvoering van deze onderzoeksopdracht veronderstelt evenwel dat (op termijn) één of andere registratie zal dienen te gebeuren van gegevens die terzake relevant zijn. In het begeleidingscomité van het project “*Wetenschappelijke exploitatie van de penitentiaire gegevensbanken*” werd dienaangaande door het NICC dan ook voorgesteld om voor het deelonderzoek aangaande de

“Strafuitvoeringsrechtbanken” overleg te plegen in een werkgroep van beperkte omvang, waarvan naast het NICC ook de penitentiaire administratie en de bestaande commissies voor de voorwaardelijke invrijheidstelling zouden zijn vertegenwoordigd¹.

Hoewel deze – overigens niet geformaliseerde - werkgroep zich bij haar werkzaamheden in eerste instantie heeft ingelaten met de bespreking van een concept van op te richten databankstructuur voor de strafuitvoeringsrechtbanken, werd van meetafaan evenwel ook reeds de behoefte aanvoeld om terzake nog vóór de installatie van de strafuitvoeringsrechtbanken een simulatie door te voeren naar hun potentiële toekomstige werklust. In die zin werd ook aangesloten bij een eerdere suggestie die in het kader van één van de vergaderingen van het begeleidingscomité van het project “*Wetenschappelijke exploitatie van de penitentiaire gegevensbanken*” werd gedaan door de verantwoordelijke kabinetsmedewerkster.

Voorliggende nota presenteert de resultaten van een eerste bescheiden simulatie-oefening die in dit verband werd doorgevoerd. Hoewel een perfecte simulatie niet goed mogelijk was, gelet ook op het feit dat het in deze gaat om nieuwe procedures die in minder of meerdere mate afwijken van de actueel gangbaar zijnde procedurevoorschriften, geven de verder gepresenteerde cijfers wel reeds enige indicatie over de mogelijke werklust van de strafuitvoeringsrechtbanken en de penitentiaire administratie (minister van Justitie), zo de bevoegheidsverdeling zoals voorzien in het oorspronkelijke voorontwerp inzake de externe rechtspositie van gedetineerden (versie 25 maart 2005), door het parlement, waar het wetsontwerp actueel wordt besproken, zou worden aangehouden.

2. Methodologie

2.1 OPGEVRAAGDE GEGEVENS EN BRONBESTANDEN

In het kader van onze analyse baseerden we ons op de strafuitvoeringspraktijk gedurende het meest recente volledige werkingsjaar, t.t.z. het **jaar 2004**.

De analyse bleef evenwel vooralsnog beperkt tot de bevoegdheden inzake **toekenning van strafuitvoeringsmodaliteiten**. Met andere woorden zijn sommige bijzondere bevoegdheden van de strafuitvoeringsrechtbanken (omzetting van gevangenisstraf in werkstraf, samenloop van misdrijven, ...), alsook hun bevoegdheden in het kader van de opvolging van bedoelde strafuitvoeringsmodaliteiten (schorsing, herroeping, ...) hier niet mee beschouwing genomen.

Teneinde de potentiële werklust van de strafuitvoeringsrechtbanken én de penitentiaire administratie enigszins te kunnen inschatten, werd ons medio 2005, aansluitend op een eerdere vergadering van de beperkte werkgroep waarvan sprake, door het Directoraat-generaal Uitvoering van Straffen en Maatregelen een aantal verschillende geïnformatiseerde databestanden (in excel-formaat), met gegevens op gedesaggregeerd niveau, overgemaakt, nl. voor wat betreft

¹ Maken deel uit van deze werkgroep: Mevr. Dominique ETIENNE (voorzitster van de commissie voor de voorwaardelijke invrijheidstelling te Bergen), Dhr. Wim DEPREUW (assessor strafuitvoering van de Nederlandstalige commissie voor de voorwaardelijke invrijheidstelling te Brussel: vergadering 22 november 2005), Dhr. Freddy PIETERS (voorzitter van de Nederlandstalige commissie voor de voorwaardelijke invrijheidstelling te Brussel: vergadering 30 mei 2005), Dhr. Willy VAN DEN BERGH (dienst Griffie, DG Uitvoering van Straffen en Maatregelen), en Dhr. Eric MAES (assistent NICC).

de uitgangspersmissie (bestand 'IUPM_2004'), het penitentiair verlov (bestand 'IPEV_2004'), de halve vrijheid en beperkte hechtenis (bestand 'HV_BH_2004'), en de voorlopige en voorwaardelijke invrijheidstelling (bestand 'libérations_2004_GRF'). Specifiek voor wat de voorwaardelijke invrijheidstelling en het elektronisch toezicht betreft, werden (ook) nog andere bronnen aangesproken: voor het elektronisch toezicht werd in dit verband gebruik gemaakt van de resultaten uit het NICC-onderzoek in verband met het "*Invoeren van het elektronisch toezicht als autonome straf*", op basis van een analyse van gegevens uit de databank van het Nationaal Centrum voor Elektronisch Toezicht (NCET), terwijl met betrekking tot de voorwaardelijke invrijheidstelling een aantal reeds afgewerkte gegevenstabellen werden aangewend die in eerste instantie waren aangemaakt met het oog op de redactie van het Jaarverslag 2004 van het 'Overlegplatform V.I.'.

2.2 INSCHATTING VAN DE WERKLAST IN FUNCTIE VAN DE TOEKOMSTIGE BEVOEGDHEIDSVERDELING

Voor de berekening van de werklust van de strafuitvoeringsrechtbanken en de penitentiare administratie baseerden we ons op de vooropgestelde bevoegdheidsverdeling zoals voorzien in het voorontwerp van wet met betrekking tot externe rechtspositie van gedetineerden (versie 25 maart 2005: zie schema's 1 tot en met 3 in bijlage bij dit document).

Eén en ander betekent dat tot het **bevoegdheidsdomein van de strafuitvoeringsrechtbanken** volgende van de actueel geldende modaliteiten werden gerekend: beperkte hechtenis en halve vrijheid (in de toekomst getransformeerd tot 'beperkte detentie'), elektronisch toezicht, quasi alle vormen van voorlopige invrijheidstelling (inclusief deze omwille van gezondheidsredenen) en de voorwaardelijke invrijheidstelling (het merendeel van deze modaliteiten zal in de toekomst worden behandeld in het kader van de procedure tot 'voorwaardelijke invrijheidstelling'). Als behorend tot de **bevoegdheid van de penitentiare administratie (minister van Justitie)** beschouwden we als zodanig volgende materies: de uitgangspersmissie en het penitentiair verlov, en sommige (momenteel ook nog maar zeer uitzonderlijke) maatregelen tot voorlopige invrijheidstelling (nl. deze met het oog op uitlevering², in afwachting van genade³).

Hierbij valt op te merken dat bij de analyse ook abstractie werd gemaakt van een - tot de bevoegdheid van de minister van Justitie behorende - bijzondere maatregel die door het voorontwerp (versie 25 maart 2005) werd voorzien, nl. de **voorlopige invrijheidstelling in het kader van overbevolking van de strafinrichtingen**. Aangezien niet op voorhand kan worden voorzien hoeveel dossiers voorwerp zullen gaan uitmaken van dergelijke maatregel (waardoor ze in wezen onttrokken zullen zijn aan de bevoegdheidssfeer van de

² Het gaat hierbij om een door de minister van Justitie toegekende voorlopige invrijheidstelling waardoor het mogelijk wordt tegemoet te komen aan een concreet verzoek tot uitlevering. In het voorontwerp van wet betreffende de externe rechtspositie van gedetineerde is deze vorm van voorlopige invrijheidstelling weliswaar niet voorzien, doch in voorliggende simulatie-oefening is er van uitgegaan dat ze ook naar de toekomst toe nog verder zal blijven bestaan en dat de minister van Justitie terzake beslissingsbevoegdheid zal blijven behouden.

³ Deze vorm van voorlopige invrijheidstelling moet niet worden verward met het systeem van voorlopige invrijheidstelling dat werd uitgewerkt om de overbevolking in de strafinrichtingen de kop in te drukken (en dat tot voor enkele jaren ook wel voorlopige invrijheidstelling met het oog op genade werd genoemd). Hier gaat het concreet om voorlopige invrijheidstellingen die worden toegekend in afwachting van de toekenning van een genade teneinde de (penitentiare) toestand te 'regulariseren' (bijv. wanneer wordt vastgesteld dat op het ogenblik van de vonniswijzing geen rekening is gehouden met een samenloop van misdrijven, wanneer er sprake is geweest van een onwerkdadige hechtenis, ...).

strafuitvoeringsrechtbanken) en gelet op het ‘uitzonderlijk’ karakter dat er aan wordt toegeschreven, zijn we bij onze analyse uitgegaan van de hypothese dat deze dossiers zouden worden behandeld door de strafuitvoeringsrechtbanken in het kader van de toekomstige procedure tot voorwaardelijke invrijheidstelling of een andere modaliteit.

2.3 VERDELING NAAR STRAFUITVOERINGSRECHTBANK

Niettegenstaande de aangeleverde databestanden toelaten de analyse te verfijnen tot op het niveau van de strafinrichtingen, werden de in dit verband in het bestand aanwezige gevangenisnummers voor de berekening van de werklast gehergroepeerd in een - naar aantal toe - beperkter aantal categorieën, nl. per strafuitvoeringsrechtbank (zie tabel 1). Daarbij zijn de verschillende **gevangenisnummers** dus toegewezen aan de strafuitvoeringsrechtbank waaronder ze in de toekomst zullen gaan ressorteren, t.t.z. dat ze werden **gegroepeerd naar rechtsgebied van het Hof van Beroep** waarvoor elk van de strafuitvoeringsrechtbanken bevoegd zal zijn. Anders dan nu het geval is met betrekking tot de commissies voor de voorwaardelijke invrijheidstelling, is in de voor de toekomst vooropgestelde regeling niet in de mogelijkheid voorzien om op dit vlak uitzonderingen toe te laten, en is er dus (vooral nog) niet voor geopteerd geworden om, met het oog op het bereiken van een (mogelijks) groter evenwicht in dossierlast, bepaalde gevangenisnummers uit sommige rechtsgebieden (van de Hoven van Beroep) aan een (strafuitvoerings)rechtbank uit een ander rechtsgebied toe te wijzen.

Voor de **strafuitvoeringsrechtbank te Brussel** was het, gelet op de inhoud van de aangeleverde bestanden, bovendien ook niet (steeds) mogelijk onderscheid te maken tussen Nederlands- en Franstalige dossiers/gedetineerden (met name voor de gevangenisnummers van Sint-Gillis en Vorst). Vandaar dat de resultaten voor wat betreft de strafuitvoeringsrechtbank die te Brussel wordt voorzien, met een Frans- en Nederlandstalige kamer, bij de presentatie samengevoegd worden weergegeven. Wel zou aan de hand van een zekere verdeelsleutel enige indicatie kunnen worden gegeven over de vermoedelijke dossierlast van de Frans- dan wel Nederlandstalige kamer van de Brusselse strafuitvoeringsrechtbank.

Tenslotte dient ook als kanttekening vermeld te worden dat voor een aantal strafuitvoeringsmodaliteiten bij de toewijzing van een aanvraag/positieve beslissing (cfr. teleenheden) aan een specifieke strafuitvoeringsrechtbank slechts rekening kon worden gehouden met de gevangenis van waaruit de maatregel **in 2004** (het hier bestudeerde werkingsjaar) voor het eerst in uitvoering kwam, t.t.z. zonder rekening te (kunnen) houden met het feit dat de (aanvraag)procedure mogelijkerwijze reeds eerder (in 2003 of nog vroeger) vanuit een andere inrichting was opgestart geworden (cfr. ‘halve vrijheid’), of dat de uitvoering ervan voor het eerst in een andere inrichting plaatsvond (cfr. ‘penitentiair verlof’).

Tabel 1

Hergroepering gevangenen per Hof van Beroep		
cdgb	naam	HvB
14	Antwerpen	ANTW
71	Hasselt	ANTW
17	Hoogstraten	ANTW
15	Mechelen	ANTW
11	Merksplas	ANTW
72	Tongeren	ANTW
16	Turnhout	ANTW
13	Wortel	ANTW
23	Forest / Vorst	BRUS
28	Ittre	BRUS
22	Leuven Centraal	BRUS
24	Leuven Hulp	BRUS
25	Nivelles	BRUS
21	St. Gillis / St. Gilles	BRUS
32	Brugge	GENT
43	Dendermonde	GENT
41	Gent	GENT
33	Ieper	GENT
42	Oudenaarde	GENT
34	Ruiselede	GENT
93	Andenne	LIÈG
81	Arlon	LIÈG
92	Dinant	LIÈG
64	Huy	LIÈG
62	Lantin	LIÈG
61	Marneffe	LIÈG
91	Namur	LIÈG
83	St. Hubert	LIÈG
63	Verviers	LIÈG
55	Jamioulx	MONS
51	Mons	MONS
53	Tournai	MONS

2.4 VERSCHILLENDE TELEENHEDEN

Getracht werd, in de mate van het mogelijke, de dossierlast te bepalen aan de hand van het **aantal aanvragen/verzoeken** dat naar de toekomst toe aan de aldus bevoegde strafuitvoeringsrechtbanken zou worden voorgelegd. In die zin is, voorzover althans mogelijk, telkens geopteerd geworden voor een telling op het niveau van die teleenheid die het dichtst aansluit bij de wijze waarop de verschillende procedures naar de toekomst toe in gang zullen worden gezet.

Zo werd bijvoorbeeld voor wat de voorwaardelijke invrijheidstelling betreft uitgegaan van het aantal door de personeelscolleges van de gevangenen uitgebrachte - positieve dan wel negatieve – *adviezen*, gelet op het feit dat in de toekomst – anders dan nu – de aard van het advies niet meer determinerend zal zijn voor de opstart van de procedure, met andere

woorden, een negatief advies vanuit de gevangenis zal niet meer verhinderen dat de strafuitvoeringsrechtbank zich over de VI zal kunnen uitspreken. Gelijkaardig is ook bij het elektronisch toezicht vertrokken van het totaal aantal *aanvragen* in plaats van bijvoorbeeld het aantal positieve eindbeslissingen.

Daarentegen kon voor een aantal andere modaliteiten – gezien de gebrekkige registratie op het niveau van de adviesverlening – evenwel enkel rekening worden gehouden met *positieve eindbeslissingen* (eventueel meermaals voor eenzelfde gedetineerde) of met het aantal gedetineerden die *voor het ‘eerst’* van de betreffende maatregel *konden genieten*. Zo werd bijvoorbeeld voor de uitgangspermissies en het penitentiair verlof als teleenheid het aantal gedetineerden genomen dat *ten minste één* uitgangspermissie of penitentiair verlof(blok) had *genoten* in plaats van het totaal aantal opgenomen verlofblokken of –dagen, aangezien ook naar de toekomst toe een positieve beslissing in beginsel ook geldt voor latere verloven; niettemin gaat het hier enkel om maatregelen die effectief werden toegekend, en zijn die gevallen waarin de maatregel uiteindelijk niet werd toegekend (negatieve beslissing), dus ook niet inbegrepen. Voor de regimes halve vrijheid/beperkte detentie werd berekend hoeveel van bedoelde modaliteiten in het bestudeerde werkingsjaar (2004) *in uitvoering kwamen*, eventueel meermaals voor één en dezelfde gedetineerde (aangezien hiervoor telkens een nieuwe aanvraag vereist zal zijn); ook hier zijn negatieve beslissingen aldus niet mee inbegrepen. Ook bij de voorlopige invrijheidstelling – in de toekomst te behandelen in het kader van de procedure ‘voorwaardelijke invrijheidstelling’ – werd het aantal positieve eindbeslissingen (of hier dus: *invrijheidstellingen*) als teleenheid gehanteerd, gelet op het feit dat niet bekend is hoeveel gedetineerden voor voorlopige invrijheidstelling in aanmerking kwamen, maar deze maatregel uiteindelijk toch niet toegekend kregen.

3. Resultaten

3.1 DE CASELOAD VAN DE STRAFUITVOERINGSRECHTBANKEN

3.1.1 *Globale evaluatie*

Zoals uit de aldus – op basis van de strafuitvoeringspraktijk in het jaar 2004 - gegenereerde cijfers kan worden afgeleid (zie tabel 2), zal er – indien wordt vastgehouden aan de bevoegdheidsverdeling zoals voorzien door het voorontwerp van wet betreffende de externe rechtspositie van gedetineerden (versie 25 maart 2005) -, globaal genomen, sprake zijn van een toch wel vrij massale toename van de **dossierlast** van de strafuitvoeringsrechtbanken (N=10.446 dossiers), in vergelijking althans met de actuele *caseload* van de commissies voor de voorwaardelijke invrijheidstelling (1.222 beslissingen tot toekenning of afwijzing van VI⁴;

⁴ In dit cijfer zijn de (tussentijdse) beslissingen tot uitstel niet opgenomen, doch enkel de eindbeslissingen in het kader van de procedure tot toekenning van VI (toekenning VI-voorstel of –verzoek + weigering VI-voorstel of –verzoek). Ook op te merken valt dat het hierbij gaat om het aantal beslissingen, en dus niet om het aantal gedetineerden ten aanzien waarvan een beslissing werd genomen; het is inderdaad mogelijk dat voor één en dezelfde gedetineerde in hetzelfde jaar meerdere beslissingen worden genomen. Belangrijk is ook nog dat deze cijfers, geëxtrapoleerd naar de toekomst toe, een onderschatting van de caseload opleveren, aangezien actueel een zekere preselectie plaatsvindt op het niveau van de adviesprocedure, in die zin dat dossiers, buiten de hypothese van drie opeenvolgende negatieve adviezen, slechts aan de VI-commissies ter beoordeling worden overgemaakt na positief advies van het personeelscollege van de gevangenis.

Bron: Overlegplatform Voorwaardelijke Invrijheidstelling, *Jaarverslag 2004*, p. 23-29 (www.just.fgov.be; rubriek ‘Administratieve rechtscollages’).

2.775 gedetineerden waarvoor in 2004 tenminste één advies werd uitgebracht⁵). Uitgaande van dit totaalcijfer betekent één en ander ook dat, wanneer vertrokken wordt van 230 werkdagen op jaarbasis, de zes strafuitvoeringsrechtbanken samen in de toekomst zo'n 45 dossiers per dag volledig zullen moeten behandeld zien te krijgen (t.t.z. dat dit zowel de dossiervoorbereiding, het houden van de zitting als het redigeren van de beslissing inhoudt).

Deze toename van de dossierlast moet uiteraard worden toegeschreven aan het feit dat de strafuitvoeringsrechtbanken in de toekomst verantwoordelijk zullen zijn voor een aantal materies waarover actueel de minister van Justitie (of penitentiaire administratie) beslist. Gezien het binnen dit over te dragen bevoegdheidspakket gaat om een in kwantitatief opzicht zeer omvangrijk aantal dossiers, is het dan ook niet verwonderlijk dat de dossierlast exponentieel aangroeit.

In dit verband is het tevens van belang te onderstrepen dat het **dispositief aan personeel** dat binnen de strafuitvoeringsrechtbanken zal opereren - met uitzondering dan nog van het griffiepersoneel – niet schijnt te zullen worden uitgebreid (ten opzichte van de actuele personeelsbezetting binnen de commissies voor de voorwaardelijke invrijheidstelling), zeker niet in evenredigheid met de toename van de *caseload*. Zoals dit actueel het geval is voor de V.I.-commissies, wordt ook nu in eerste orde geopteerd voor zes instanties in totaal (één strafuitvoeringsrechtbank⁶ per rechtsgebied van het Hof van Beroep, met te Brussel een Nederlands- en Franstalige kamer), terwijl de Commissie Holsters er nog 11 voorzag (nl. één per provincie, en bijkomend nog één voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest)⁷. In elk geval wordt – althans in de betreffende wetgeving - weliswaar niet uitgesloten dat (op termijn) meerdere strafuitvoeringskamers zouden worden opgericht bij de rechtbank van eerste aanleg waar de zetel van het Hof van Beroep is gevestigd⁸, doch zoals aangegeven in de recente parlementaire besprekingen lijkt men zich hier in een eerste fase, voor wat het magistraten- en assessorenpersoneel betreft, te beperken tot de huidige omkadering van de commissies voor de voorwaardelijke invrijheidstelling⁹.

Tenslotte moet hierbij ook nog eens in herinnering worden gebracht dat de hier geschetste werklust een **onderschatting** van de werkelijke dossierlast inhoudt, aangezien verschillende andere bevoegdheden niet mee in rekening werden gebracht (omzetting gevangenisstraf in werkstraf, samenloop, bevoegdheden in het kader van de opvolging van toegekende strafuitvoeringsmodaliteiten).

⁵ Zie hiervoor Tabel 2.

⁶ In bepaalde gevallen zal de strafuitvoeringsrechtbank in multidisciplinaire samenstelling dienen te zetelen, met een magistraat-voorzitter en twee assessoren in strafuitvoeringszaken.

⁷ Commissie "Strafuitvoeringsrechtbanken, externe rechtspositie van gedetineerden en straftoemeting", *Eindverslag, Deel I, Algemene inleiding – Strafuitvoeringsrechtbanken en externe rechtspositie van gedetineerden*, s.l.n.d., p. 14-15.

⁸ Zie in dit verband onder meer artikel 3 van het ontwerp van wet van 20 april 2005 houdende oprichting van strafuitvoeringsrechtbanken: *Parl. St.*, Senaat, 2004-2005, nr. 1127/1 (Wetsontwerp, p. 14).

⁹ Zo stelde de minister van Justitie tijdens het debat in de Senaat: "*De begrotingskwestie hangt nauw samen met de territoriale indeling en de bevoegdheden. De regering heeft gekozen voor dezelfde territoriale indeling als bij de commissies voor de voorwaardelijke invrijheidstelling. (...) Er zijn in totaal zes strafuitvoeringsrechters met hun assessoren. In de kennisgeving aan de Ministerraad wordt bovendien bepaald dat het aantal kamers kan worden verhoogd volgens de noden.*" (*Parl. St.*, Senaat, 2004-2005, nr. 1127/5, Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door mevrouw Laloy, p. 23).

3.1.2 Verfijning naar strafuitvoeringsrechtbank toe

Aangezien (vooralsnog) ook niet voorzien is in enig correctief mechanisme om een beter evenwicht te verkrijgen in de verdeling van de dossierlast per strafuitvoeringsrechtbank, zal de werklust in de toekomst wellicht ook **sterk variëren** naargelang strafuitvoeringsrechtbank. Zoals immers tevens uit tabel 2 blijkt, genereert de vooropgestelde regeling inzake territoriale bevoegdheid van de strafuitvoeringsrechtbank vrij sterke discrepanties.

Tabel 2

Inschatting van de werklust van de strafuitvoeringsrechtbanken op basis van de strafuitvoeringspraktijk in 2004

Modaliteit	Strafuitvoeringsrechtbank					Totaal
	ANTW	BRUS	GENT	LIÈG	MONS	
Beperkte hechtenis/halve vrijheid ⁽¹⁾	94	131	118	76	40	459
Elektronisch toezicht ⁽²⁾	548	327	482	438	203	1998
Voorlopige invrijheidstelling ⁽³⁾	1641	1223	834	1091	425	5214
Gezondheidsredenen	1	0	4	5	1	11
"Overbevolking"	1562	1100	797	1061	416	4936
Verwijdering grondgebied	78	123	33	25	8	267
Voorwaardelijke invrijheidstelling ⁽⁴⁾	309	670	415	1046	335	2775
Totaal	2592	2351	1849	2651	1003	10446

(1) Aantal maatregelen 'beperkte hechtenis' en 'halve vrijheid' die in de loop van het jaar 2004 in uitvoering waren.

Het totaal aantal modaliteiten (N=459) heeft betrekking op 458 verschillende veroordeelden. De verdeling naar strafuitvoeringsrechtbank gebeurde op basis van de strafinrichting van waaruit de maatregel werd uitgevoerd (d.i. niet noodzakelijk de inrichting van waaruit de aanvraag gebeurde !).

(2) Aantal aanvragen in 2004 tot maatschappelijke enquête met het oog op elektronisch toezicht. Het totaal aantal aanvragen (N=1998) heeft betrekking op 1950 verschillende gedetineerden. Het gaat hier om de toepassing van ET als frontdoor- en als backdoor-strategie.

(3) Aantal effectieve invrijheidstellingen in de loop van 2004, gedifferentieerd naar de verschillende actueel toepasselijke vormen van voorlopige invrijheidstelling. De voorlopige invrijheidstellingen met het oog op uitlevering alsook deze met het oog op genade zijn evenwel niet meegerekend (zie bevoegdheden minister van Justitie). Het totaal aantal invrijheidstellingen (N=5214) heeft betrekking op 5099 verschillende gedetineerden.

(4) Aantal gedetineerden wiens dossier in de loop van 2004 werd besproken op het personeelscollege met het oog op een voorwaardelijke invrijheidstelling. De verdeling over strafuitvoeringsrechtbank gebeurde aan de hand van de strafinrichting waar het dossier werd besproken. Gedetineerden wiens dossier in verschillende inrichtingen werd besproken, werden meermaals meegerekend (!). Het alzo bekomen totaal aantal gedetineerden (N=2775) heeft betrekking op 2416 verschillende gedetineerden.

Bron: DGUS&M-databestanden libérations_2004_GRF (ontvangen op 29/06/2005), HV_BH_2004 (ontvangen op 16/09/2005), tabel adviezen personeelscolleges in functie van VI (uit: Jaarverslag Overlegplatform VI 2004; ontvangen op 1/07/2005), NCET-databestand (ontvangen op 14/06/2005 in het kader van het NICC-onderzoek 'Invoering van ET als autonome straf'); data-analyses door NICC

Waar zo volgens onze berekening de strafuitvoeringsrechtbanken te Luik en te Antwerpen op jaarbasis 2.651 (11,5 per dag) resp. 2.592 (11,3 per dag) dossiers zouden dienen te behandelen, zou de *caseload* voor de strafuitvoeringsrechtbank te Bergen zich beperken tot 1.003 dossiers per jaar (4,4 per dag). De strafuitvoeringsrechtbank te Gent zou terzake een middenpositie innemen (1.849 dossiers op jaarbasis, of 8,0 per dag), terwijl de twee Brusselse (Frans- en Nederlandstalige) strafuitvoeringskamers samen zich eerder lijken te zullen situeren op het niveau van de strafuitvoeringsrechtbank te Bergen. Dit althans in kwantitatief opzicht vrij uitgesproken onevenwicht in dossierlast valt te verklaren door het feit dat onder sommige strafuitvoeringsrechtbanken slechts een beperkt aantal gevangenen zullen ressorteren en/of dat de betrokken strafuitvoeringsrechtbanken vanuit de gevangenen die onder hun bevoegdheid vallen, een minder omvangrijk aantal dossiers toegespeeld zullen

krijgen (dit laatste hangt namelijk af van het populatieprofiel in de betrokken gevangenissen; zie voor een verdeling van de cijfers naar gevangenis toe: de tabel in bijlage).

Niettemin moet, naast het hier geobserveerde kwantitatieve verschil, evenwel ook rekening worden gehouden met mogelijks van elkaar **afwijkende kwalitatieve dossierkenmerken** (nl. de specifieke aard van de dossiers) tussen de verschillende strafuitvoeringsrechtbanken. Dergelijke verschillen zijn niet zichtbaar in de hier gepresenteerde en op kwantitatieve basis gebaseerde berekeningen.

3.2 DE CASELOAD VAN DE MINISTER VAN JUSTITIE (PENITENTIAIRE ADMINISTRATIE)

Zal de dossierlast van de strafuitvoeringsrechtbanken een belangrijke toename gaan kennen, in vergelijking met de actuele *caseload* van de commissies voor de voorwaardelijke invrijheidstelling, dan zal zich voor wat betreft de bevoegdheden van de minister van Justitie (penitentiaire administratie) eerder het **omgekeerde fenomeen** voordoen.

Tabel 3

Inschatting van de werklast van de minister van Justitie/penitentiaire administratie op basis van de strafuitvoeringspraktijk in 2004

Modaliteit	Rechtsgebied Hof van Beroep					Totaal
	ANTW	BRUS	GENT	LIÈG	MONS	
Uitgangspersmissie ⁽¹⁾	404	345	341	897	178	2165
Penitentiair verlof ⁽²⁾	322	363	189	694	158	1726
Voorlopige invrijheidstelling ⁽³⁾	0	0	0	1	4	5
Uitlevering	0	0	0	1	0	1
Genade	0	0	0	0	4	4
Totaal	726	708	530	1592	340	3896

(1) Aantal gedetineerden die in 2004 minstens één uitgangspersmissie genoten. De verdeling naar rechtsgebied toe gebeurde op basis van de eerste uitgang die in 2004 plaatsvond en de strafinrichting van waaruit de uitgangspersmissie werd opgenomen.

(2) Aantal gedetineerden die in 2004 minstens één verlof(blok) opnamen. De verdeling naar rechtsgebied toe gebeurde op basis van het eerste verlof dat in 2004 werd opgenomen en plaatsvond vanuit de strafinrichting die binnen het respectievelijke rechtsgebied ressorteert.

(3) Aantal effectieve invrijheidstellingen in de loop van 2004, gedifferentieerd naar de verschillende actueel toepasselijke vormen van voorlopige invrijheidstelling. Evenwel zijn enkel deze modaliteiten opgenomen die in de toekomst wellicht onder de bevoegdheid van de minister van Justitie zullen blijven ressorteren, nl. de voorlopige invrijheidstelling met het oog op uitlevering en deze met het oog op genade.

Bron: DGUS&M-databestanden libérations_2004_GRF (ontvangen op 29/06/2005), IUPM_2004 (ontvangen op 29/06/2005), IPEV_2004 (ontvangen op 29/06/2005); data-analyses door NICC

Globaal genomen mag worden verwacht dat de minister van Justitie naar de toekomst toe in iets minder dan 4.000 dossiers (of in minder dan helft van het totaal aantal door de strafuitvoeringsrechtbanken te behandelen dossiers) een beslissing zal dienen te treffen (zie tabel 3). Nog abstractie makend van de mogelijke toepassing van de voorlopige

invrijheidstelling in geval van penitentiaire overbevolking¹⁰, gaat het hierbij in wezen om beslissingen aangaande uitgangspemissie of penitentiair verlof.

Evenwel moet ook rekening worden gehouden met het feit dat het hier enkel om ‘beslissingen’ gaat. Ten aanzien van tal van materies die onder de eindverantwoordelijkheid van de strafuitvoeringsrechtbanken ressorteren, behoudt de administratie naar de toekomst toe nog een zekere adviesbevoegdheid, zij het enkel nog op lokaal niveau (gevangenisdirecties). De daarmee gepaard gaande werklast is, gelet ook op het gedecentraliseerde karakter van de adviesbevoegdheid (én het gegeven dat deze adviezen ook nu reeds uitgebracht worden), in het kader van voorliggende berekening niet verdisconteerd geworden.

* * *

¹⁰ In het kader van onze analyse zijn de dossiers die hier potentieel voor in aanmerking zouden kunnen komen, beschouwd als zijnde ressorterend onder de bevoegdheid van deze of gene strafuitvoeringsrechtbank.

Schema 1

	Maatregel (Definitie)	Tijdsvoorwaarden	"Subjectieve" voorwaarden
minister van Justitie	Uitgangsvergunning <i>Verlaten van de gevangenis voor een duur van niet meer dan 16 uur</i> (art. 3, § 1)	A) Op elk ogenblik (art. 3, § 2)	<i>Voor sociale, morele, juridische, familiale, opleidings- of professionele belangen</i> <i>Om een medisch(e) onderzoek/behandeling buiten de gevangenis te ondergaan</i> A.1) <u>Geen tegenaanwijzingen</u> : - Gevaar onttrekking aan de strafuitvoering - Risico plegen ernstige strafbare feiten - Risico lastigvallen slachtoffers A.2) <u>Instemming met eventuele voorwaarden</u>
		B) Vanaf 2 jaar vóór toelaatbaarheidsdatum VI (kan toegekend met bepaalde periodiciteit) (art. 3, § 3)	B.1) <u>Geen tegenaanwijzingen</u> : - Gevaar onttrekking aan de strafuitvoering - Risico plegen ernstige strafbare feiten - Risico lastigvallen slachtoffers B.2) <u>Instemming met eventuele voorwaarden</u>
	Penitentiair verlof <i>Verlaten van de gevangenis voor driemaal 36 uur per trimester</i> (art. 5, § 1)	Vanaf 1 jaar vóór toelaatbaarheidsdatum VI (art. 6, 1*) (van rechtswege elk trimester hernieuwd: art. 10, § 2)	<i>Doel: bevorderen familiale, affectieve en sociale contacten + voorbereiden sociale reïntegratie</i> 1) <u>Geen tegenaanwijzingen</u> : - Gevaar onttrekking aan de strafuitvoering - Risico plegen ernstige strafbare feiten - Risico lastigvallen slachtoffers 2) <u>Instemming met voorwaarden</u>
	Onderbreking van de strafuitvoering <i>Schorsing strafuitvoering voor een (hernieuwbare) termijn van (telkens) max. 3 maanden</i> (art. 14, § 1)	---	<i>Doel: om ernstige en uitzonderlijke redenen van familiale aard</i> <u>Geen tegenaanwijzingen</u> : - Gevaar onttrekking aan de strafuitvoering - Risico plegen ernstige strafbare feiten - Risico lastigvallen slachtoffers
	VLV penitentiaire overbevolking	---	<i>Doel: invrijheidstelling bepaalde categorieën indien ernstig probleem van penitentiaire overbevolking</i> <u>Geen nieuwe strafbare feiten plegen</u>

Schema 2

	Maatregel (Definitie)	Tijdsvoorwaarden	"Subjectieve" voorwaarden
Strafuitvoeringsrechter (-rechtbank)	Beperkte detentie <i>Toelating op regelmatige wijze de gevangenis te verlaten voor max. 12 uur/dag</i> (art. 23, § 1)	Onmiddellijk (art. 25, § 1, 2°) Vanaf 6 maanden vóór toelaatbaarheidsdatum VI (art. 25, § 1, 1°)	(art. 23, § 2) (art. 25, § 1, 2°) (art. 30, § 1, 2°-3°) Voor <i>familiale, opleidings- of professionele belangen</i> A) Uitvoerbaar gedeelte straf(fen) =< 3 jaar <u>Geen tegenaanwijzingen:</u> - Manifest risico voor fysieke integriteit van derden - Risico lastigvallen slachtoffers B) Uitvoerbaar gedeelte straf(fen) > 3 jaar 1) <u>Geen tegenaanwijzingen:</u> - Perspectieven op sociale reclassering - Risico plegen nieuwe ernstige strafbare feiten - Risico lastigvallen slachtoffers (art. 51) 2) <u>Beschikken over sociaal reclasseringsplan</u>
	Elektronisch toezicht <i>Mogelijkheid straf geheel/gedeeltelijk buiten de gevangenis te ondergaan volgens bepaald uitvoeringsplan en met controle via o.m. elektronische middelen</i> (art. 24)	Onmiddellijk (art. 25, § 1, 2°) Vanaf 6 maanden vóór toelaatbaarheidsdatum VI (art. 25, § 1, 1°)	(art. 25, § 1, 2°) (art. 30, § 1) A) Uitvoerbaar gedeelte straf(fen) =< 3 jaar <u>Geen tegenaanwijzingen:</u> - Niet kunnen voorzien in de behoeften - Manifest risico voor fysieke integriteit van derden - Risico lastigvallen slachtoffers B) Uitvoerbaar gedeelte straf(fen) > 3 jaar 1) <u>Geen tegenaanwijzingen:</u> - Perspectieven op sociale reclassering - Risico plegen nieuwe ernstige strafbare feiten - Risico lastigvallen slachtoffers (art. 51) 2) <u>Beschikken over sociaal reclasseringsplan</u>
	Voorwaardelijke invrijheidstelling <i>Ondergaan van de straf buiten de gevangenis mits naleven van voorwaarden gedurende een bepaalde proeftijd</i> (art. 26)	1/3 (art. 27, § 1) 1/3 of 2/3 naargelang wettelijke herhaling (max. 14 jaar) Ingeval van levenslange straf: 10 of 16 jaar (art. 27, § 2)	(art. 27, § 1) (art. 30, § 1) A) Uitvoerbaar gedeelte straffen =< 3 jaar <u>Geen tegenaanwijzingen:</u> - Niet kunnen voorzien in de behoeften - Manifest risico voor fysieke integriteit van derden - Risico lastigvallen slachtoffers B) Uitvoerbaar gedeelte straffen > 3 jaar 1) <u>Geen tegenaanwijzingen:</u> - Perspectieven op sociale reclassering - Risico plegen nieuwe ernstige strafbare feiten - Risico lastigvallen slachtoffers (art. 51) 2) <u>Beschikken over sociaal reclasseringsplan</u>
	VLV m.o.o. terugwijzing/uitzetting	1/3 (art. 28, § 1) 1/3 of 2/3 naargelang wettelijke herhaling (max. 14 jaar) Ingeval van levenslange straf: 10 of 16 jaar (art. 28, § 2)	(art. 28, § 1) (art. 30, § 2) A) Uitvoerbaar gedeelte straffen =< 3 jaar <u>Geen tegenaanwijzingen:</u> - Mogelijkheden tot het hebben van onderdak - Manifest risico voor fysieke integriteit derden - Risico lastigvallen slachtoffers B) Uitvoerbaar gedeelte straffen > 3 jaar <u>Geen tegenaanwijzingen:</u> - Mogelijkheden tot het hebben van onderdak - Risico plegen nieuwe ernstige strafbare feiten - Risico lastigvallen slachtoffers - Inspanningen vergoeding burgerlijke partij

Schema 3

	Maatregel (Definitie)	Tijdsvoorwaarden	"Subjectieve" voorwaarden
Strafuitvoeringsrechter	VLV omwille van medische redenen	---	(art. 75) (art. 76, 1*) <i>Terminale fase ongeneeslijke ziekte of onverenigbaarheid tussen detentie en gezondheidstoestand</i> 1) <u>Geen tegenaanwijzingen</u> : - Risico plegen ernstige strafbare feiten - Geen woonst of opvang - Risico lastigvallen slachtoffers (art. 76, 2*) 2) <u>Instemming met eventuele voorwaarden</u>
	Samenloop	---	(art. 84) <i>Herberekening strafmaat indien geen rekening werd gehouden met situatie van samenloop</i>
	Omzetting in werkstraf	---	(art. 90, § 1) (art. 90, § 1) (art. 90, § 2) 1) In kracht van gewijsde gegane veroordeling met uitvoerbaar gedeelte van 1 jaar of minder 2) <u>Nieuwe elementen</u> : wijziging sociale, familiale of professionele situatie sedert uitspraak 3) <u>Uitsluiting bepaalde misdrijven</u>

Tabel: werklasmeting strafuitvoeringsrechtbanken/minister van Justitie, per gevangenis

Gevangenis	HvB	UPM	PV	VLV_min	Subtot. Min.	HV	ET	VLV_Surb	VI	Subtot. Surb	Alg. Totaal
11 Merksplas	ANTW	113	100	0	213	0	51	477	110	638	851
13 Wortel	ANTW	86	97	0	183	0	64	385	33	482	665
14 Antwerpen	ANTW	11	2	0	13	39	207	463	8	717	730
15 Mechelen	ANTW	16	16	0	32	2	50	64	17	133	165
16 Turnhout	ANTW	21	10	0	31	9	45	58	11	123	154
17 Hoogstraten	ANTW	112	85	0	197	23	6	14	114	157	354
71 Hasselt	ANTW	40	7	0	47	18	84	117	7	226	273
72 Tongeren	ANTW	5	5	0	10	3	41	63	9	116	126
Subtot. ANTW		404	322	0	726	94	548	1.641	309	2.592	3.318
21 St. Gillis / St. Gilles	BRUS	41	41	0	82	38	33	476	87	634	716
22 Leuven Centraal	BRUS	58	38	0	96	9	10	73	95	187	283
23 Forest / Vorst	BRUS	29	15	0	44	9	113	320	54	496	540
Berkendael	BRUS						13			13	13
24 Leuven Hulp	BRUS	15	12	0	27	9	45	252	13	319	346
25 Nivelles	BRUS	83	77	0	160	37	44	65	119	265	425
28 Ittre	BRUS	119	180	0	299	29	69	37	302	437	736
Subtot. BRUS		345	363	0	708	131	327	1.223	670	2.351	3.059
32 Brugge	GENT	196	78	0	274	52	150	293	210	705	979
33 Ieper	GENT	4	4	0	8	8	29	75	15	127	135
34 Ruiselede	GENT	59	37	0	96	7	12	30	40	89	185
41 Gent	GENT	26	29	0	55	40	148	246	55	489	544
42 Oudenaarde	GENT	38	14	0	52	2	22	55	43	122	174
43 Dendermonde	GENT	18	27	0	45	9	121	135	52	317	362
Subtot. GENT		341	189	0	530	118	482	834	415	1.849	2.379
61 Marneffe	LIÈG	107	95	0	202	0	32	5	117	154	356
62 Lantin	LIÈG	206	133	0	339	43	150	580	185	958	1.297
63 Verviers	LIÈG	78	73	0	151	0	50	120	117	287	438
64 Huy	LIÈG	30	18	0	48	4	17	42	39	102	150
81 Arlon	LIÈG	31	41	0	72	3	26	50	57	136	208
83 St. Hubert	LIÈG	244	160	0	404	5	56	167	189	417	821
91 Namur	LIÈG	45	20	0	65	20	40	72	53	185	250
92 Dinant	LIÈG	13	11	0	24	1	13	22	11	47	71
93 Andenne	LIÈG	143	143	1	287	0	54	33	278	365	652
Subtot. LIÈG		897	694	1	1.592	76	438	1.091	1.046	2.651	4.243
51 Mons	MONS	82	52	0	134	22	73	146	115	356	490
53 Tournai	MONS	46	55	4	105	7	37	72	121	237	342
54 Tournai EDS	MONS	6			6					0	6
55 Jamioulx	MONS	44	51	0	95	11	93	207	99	410	505
Subtot. MONS		178	158	4	340	40	203	425	335	1.003	1.343
Totaal		2.165	1.726	5	3.896	459	1.998	5.214	2.775	10.446	14.342

Liste des publications du Département de Criminologie Publicatielijst van de Hoofdafdeling Criminologie

Actualisée en avril 2007 – Geactualiseerd in april 2007

Ouvrages - Boeken

VANNESTE C., *Les chiffres des prisons. Des logiques économiques à leur traduction pénale*, L'Harmattan, collection Logiques Sociales, série Déviance et Société, 2001, 229 p.

Contributions à des revues et à des ouvrages collectifs **Bijdragen in tijdschriften en verzamelwerken**

2007

RENARD B., Mise en perspective socio-historique de la réforme législative sur les « méthodes particulières de recherche » : de l'adoption de la loi du 6 janvier 2003 à celle de la réforme du 27 décembre 2005, in *Les méthodes particulières de recherche. Bilan et critiques des lois du 6 janvier 2003 et du 27 décembre 2005, Les dossiers de la revue de droit pénal et de criminologie*, 14, La Charte Ed., 2007, 5-22.

MAES E., DAENINCK PH., DELTENRE S., JONCKHEERE A., 'Oplossing(en)' gezocht om de toepassing van de voorlopige hechtenis terug te dringen, *Panopticon, Tijdschrift voor strafrecht, criminologie en forensisch welzijnswerk*, 2007, nr. 2 (maart-april), 19-40.

JONCKHEERE A., DELTENRE S., DAENINCK PH., MAES E., Garantir l'usage exceptionnel de la détention préventive: du seuil de peine à une liste d'infractions comme critère de gravité ?, *Revue de Droit Pénal et de Criminologie*, 2007, nr. 1, 50-63.

COSYNS P., D'HONT C., JANSSENS D., MAES E., VERELLEN R., Geïnterneerden in België: de cijfers, *Panopticon, Tijdschrift voor strafrecht, criminologie en forensisch welzijnswerk*, 2007, nr. 1 (januari-februari), 46-61.

2006

RENARD B., Le statut de l'expert judiciaire en matière pénale. Quelques résultats d'une recherche empirique, in FELIX. E. (Ed.), *L'expert et la justice. De deskundige en het gerecht*, Bruxelles/Brugge, la Charte/die Keure, 2006, 1-16.

MAES E., GOOSSENS F., BAS, R., Elektronisch toezicht: enkele cijfergegevens over de actuele Belgische praktijk, mede in het licht van zijn eventuele invoering als autonome straf, *Fatik, Tijdschrift voor Strafbeleid en Gevangeniswezen*, 2006, nr. 110 (april-mei-juni), 4-14, *erratum*, nr. 111 (juli-augustus-september), 31.

MAES E., De individuele cellulaire opsluiting tussen instrumentalisering en rechtsbescherming. De wet van 4 maart 1870 in confrontatie met de 'Basiswet ...' van 12 januari 2005, *Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis/Revue belge d'histoire contemporaine*, 2006, nr. 1-2, 7-48.

DANCKAERT L., MAES E., MOENS N., VAN DE VYLE J.-G., VERHULST K., De praktijk van de autonome werkstraf: de projectplaatsen aan het woord (verslag van een debat op de studiedag 'De autonome werkstraf: de wet in praktijk', VUB, 17 november 2005), *Panopticon, Tijdschrift voor strafrecht, criminologie en forensisch welzijnswerk*, 2006, nr. 4 (juli-augustus), 83-88.

2005

RENARD B., Faillibilité de la preuve scientifique et exigences de fiabilité. Quelles attentes du droit pénal ?, in *Police technique et scientifique. Les exigences d'une preuve fiable*, RENARD B. (ss dir), Actes de la journée d'étude organisée à Louvain-La-Neuve le 16 décembre 2004 par le Centre d'Etudes sur la police, Politeia/CEP, Bruxelles, décembre 2005, 15-29.

VANNESTE C., Pauvreté, exclusions. La prison en question, contribution aux *Actes du colloques*, Colloque organisé par Emmaüs France et l'OIP France le 12 février 2005, octobre 2005.

MAES E., Beknopte schets van de historische evolutie van de wettelijke onderbouw van het penitentiair regime (1830-2005), in VERBRUGGEN F., VERSTRAETEN R., VAN DAELE D., SPRIET B. (eds), *Strafrecht als roeping. Liber amicorum Lieven Dupont* (Reeks Samenleving, Criminaliteit & Strafrechtspleging), Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2005, vol. 31A, 487-504.

VAN CAMP T., RUBBENS A., Tien jaar slachtofferbeleid in België : stand van zaken en kritische reflectie, *Panopticon, Tijdschrift voor strafrecht, criminologie en forensisch welzijnswerk*, mei 2005, 78-84.

DE FRAENE D., LEMONNE A., NAGELS C., Débats autour de la victime : entre science et politique, in *Quelles places pour les victimes dans la justice pénale ?*, La Revue de la Faculté de droit de l'U.L.B., vol.31, 2005, 55-92.

VANFRAECHEM I., LEMONNE A., Victim-Offender Mediation for Juveniles in Belgium, in *Victim-Offender Mediation with Youth Offenders in Europe*, MESTITZ A., GHETTI S. (eds), Dordrecht, Kluwer International, Spring 2005, 181-209.

VANNESTE C., coll. GOEDSEELS E., DETRY I., Pour une histoire chiffrée de quarante années de « protection de la jeunesse » quelques repères utiles, in CHRISTIAENS J., DE FRAENE D., DELENS-RAVIER I. (éd.), *Protection de la jeunesse. Formes et réformes*, Bruylant, Bruxelles, 2005, 3-26.

VANNESTE C., coll. DELTENRE S., DETRY I., GOEDSEELS E., JONCKHEERE A., MAES E., De la production à l'exploitation statistique : l'intervention scientifique dans tous ses états, in VESENTINI F. (dir.), *Les chiffres du crime en débat. Regards croisés sur la statistique pénale en Belgique (1830-2005)*, Académia-Bruylant, 193-217.

VANNESTE C., « Origine étrangère » et processus décisionnels au sein des tribunaux de la jeunesse, in *Délinquance des jeunes et justice des mineurs. Les défis des migrations et de la pluralité ethnique - Youth Crime and Juvenile Justice. The challenge of migration and ethnic diversity*, QUELOZ N., BÜTIKOFER REPOND F., PITTET D., BROSSARD R., MEYER-BISCH B. (éd.), Editions Staempfli, Collection KJS – CJS (Crime, Justice and Sanctions), Volume 5, Berne, 2005, 631-650.

MAES E., De externe rechtspositie van (veroordeelde) gedetineerden, *Metanoia, Driemaandelijks contactblad Katholieke Aalmoezeniersdienst bij het gevangeniswezen*, 2005 (1e kwartaal), 33-55.

GOEDSEELS E., VANNESTE C., DETRY I., Gerechtelijke statistieken inzake jeugddelinquentie en jeugdbescherming : een (grote) stap vooruit, *Panopticon, Tijdschrift voor strafrecht, criminologie en forensisch welzijnswerk*, 2005, 56-69.

VANNESTE C., Des logiques économiques à leur traduction pénale, in *Dedans dehors. Prison peine du pauvre, pauvre peine*, revue de l'Observatoire international des prisons section française, n°47, janvier-février 2005, 14-15.

2004

MAES E., Vijf jaar justitiehuisen : enkele cijfers over de werking van de justitiehuisen tijdens de periode 1999-2002, *Panopticon, Tijdschrift voor strafrecht, criminologie en forensisch welzijnswerk*, 2004 (november-december), nr. 6, 73-109.

RENARD B., Quelques méandres du processus de légalisation des méthodes particulières d'enquête. La loi du 6 janvier 2003, un produit fini ?, in *Les méthodes particulières de recherche. Premier bilan de la loi du 6 janvier 2003*, DESSEILLE M. Actes de la demi-journée d'étude organisée à Bruxelles le 22 mars 2004 sur ce thème par le Centre d'Etudes sur la police, Politeia/CEP, Bruxelles, 15-32.

RENARD B., LERICHE A., Deskundigenonderzoek, in *Postal memorialis*, Verbo D15, Kluwer, maart 2004, 30.

RENARD B., VANDRESSE C., La Belgique ou l'incrimination de l'organisation criminelle comme soutien des techniques d'enquête, in *Criminalité organisée : des représentations sociales aux définitions juridiques*, CESONI M.L. (ss dir.), Georg Librairie de l'Université (Genève), LGDJ (Paris), Bruylant (Bruxelles), 2004, 361-500.

DELTENRE S., MAES E., Pre-trial detention and the overcrowding of prisons in Belgium. Results from a simulation study into the possible effects of limiting the length of pre-trial detention, *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, 2004, nr. 4, 348-370.

DE PAUW W., DELTENRE S., HENDRICX C., WILLEMS M., Tien jaar veroordelingstatistiek, *Panopticon, Tijdschrift voor strafrecht, criminologie en forensisch welzijnswerk*, 2004, 4, 82-92.

DELTENRE S., MAES E., Simulation de l'impact de quelques changements législatifs en matière de détention avant jugement, *Revue de Droit pénal et de Criminologie*, 2004, 1, 83-117.

GOETHALS J., MAES E., Voorwaardelijke invrijheidstelling. Nederland en België door een criminologische bril, *Tijdschrift voor Criminologie*, 2004 (Jubileumuitgave - 30 jaar NVK, 45 jaar TvC: Criminologie in Nederland - Een Vlaamse spiegel), 30-41.

VANNESTE C., L'exécution des peines. L'usage de la prison de 1830 à nos jours, in *Politieke en sociale geschiedenis van justitie in België van 1830 tot heden - Histoire politique et sociale de la justice en Belgique de 1830 à nos jours*, HEIRBAUT D., ROUSSEAUX X., VELLE K. (éd.), Die Keure - La Charte, 2004, 103-122.

DUPONT-BOUCHAT M.S., CHRISTIAENS J., VANNESTE C., Jeunesse et justice (1830-2002), in *Politieke en sociale geschiedenis van justitie in België van 1830 tot heden - Histoire politique et sociale de la justice en Belgique de 1830 à nos jours*, HEIRBAUT D., ROUSSEAUX X., VELLE K. (éd.), Die Keure - La Charte, 2004, 125-157.

VANNESTE C., Les statistiques en matière de délinquance juvénile et de protection de la jeunesse : un état de la situation, in *La réaction sociale à la délinquance juvénile. Questions critiques et enjeux d'une réforme*, Les Dossiers de la Revue de Droit Pénal et de Criminologie, la Charte, 2004, n° 10, 117-132.

DETRY I., VANNESTE C., Le dessaisissement : une pratique insaisissable ?, in *La réaction sociale à la délinquance juvénile. Questions critiques et enjeux d'une réforme*, Les Dossiers de la Revue de Droit Pénal et de Criminologie, la Charte, 2004, n° 10, 185-207.

MAES E., De externe rechtspositie van (veroordeelde) gedetineerden, *Ad Rem, Tijdschrift van de Orde van Vlaamse Balies*, 2004, speciale editie (Themanummer gevangeniswezen) 12-29.

DETRY I., VANNESTE C., Une image chiffrée du recours au dessaisissement, *Journal du Droit des Jeunes*, janvier 2004, n° 231, 23-30.

2003

RENARD B., Au croisement de la recherche proactive et des écoutes téléphoniques : construction et danger du mutualisme légistique, *Revue de droit pénal et de criminologie*, 2003, 3, 321-359.

DELTENRE S., GUILLAIN C., Du classement sans suite à la détention préventive : de la différenciation sociale appliquée par le système pénal aux usagers de drogues, in *L'usage pénal des drogues*, KAMINSKI D. (éd.), Bruxelles, De Boeck Université, Coll. "Perspectives criminologiques", 2003, 175-193

MAES E., PUT J., Armoede en vrijheidsberoving: een vicieuze cirkel ?, in *Jaarboek Armoede en Sociale Uitsluiting*, VRANKEN J., DE BOYSER K., DIERCKX D. (eds.), Leuven/Leusden, Acco, 2003, 187-208.

MAES E., Een blik op drie jaar besluitvormingspraktijk van de (Nederlandstalige) commissies voor de voorwaardelijke invrijheidstelling (1999-2001), *Panopticon, Tijdschrift voor strafrecht, criminologie en forensisch welzijnswerk*, 2003, nr. 4 (juli-augustus), 400-415.

N° complet de la *Revue de Droit Pénal et de Criminologie* de février 2003 - Actes de l'Interlabo du GERN du 23 mars 2001 :

VANNESTE C., Analyse de processus de décision en différentes phases et branches du système d'administration de la justice pénale, *Revue de Droit Pénal et de Criminologie*, 2003, 2, 131-132.

RENARD B., La mise en œuvre et le suivi de l'enquête de recherche proactive : étude qualitative des facteurs influençant le processus de décision, *Revue de Droit pénal et de Criminologie*, 2003, 2, 133-167.

DELTENRE S., De l'impact des processus de décision relatifs aux condamnations prononcées sur l'évolution de la population pénitentiaire belge entre 1994 et 1998, *Revue de Droit pénal et de Criminologie*, 2003, 2, 168-20.

MAES E., Développements récents dans le processus décisionnel relatif à la libération conditionnelle en Belgique. De quelques aspects quantitatifs et qualitatifs, *Revue de Droit Pénal et de Criminologie*, 2003, 2, 206-231.

VANNESTE C., Les logiques décisionnelles des magistrats du parquet et des juges de la jeunesse à l'égard des mineurs délinquants, *Revue de Droit pénal et de Criminologie*, 2003, 2, 225-256.

2002

VANNESTE C., Délinquance et scolarité : regards croisés sur les résultats de différentes recherches, article destiné à *Custodes*, non publié (arrêt de la revue), 2002.

RENARD B., De l'automatisation de l'information policière à la systématisation de son traitement : quand les logiques de contrôle s'appuient sur les développements des technologies de l'information, in *La gestion de l'information, Seconde partie : Les contours de l'information et (les limites de) son usage*, RENARD B. (ss dir.), *Manuel de la Police*, 2002, 65, 111-133.

RENARD B., La gestion de l'information dans le cadre de la réforme des polices en Belgique, in *La gestion de l'information, Première partie : la réforme et ses impacts*, RENARD B. (ss dir.), *Manuel de la Police*, 2002, 64, 5-50 + addendum dans *Manuel de la Police*, 2002, 65, 135-141.

RENARD B., Quand l'expression de la vérité est attribuée au corps - Etat des lieux et quelques questionnements sur la légitimité de l'utilisation du polygraphe en procédure pénale, in *La Criminalistique, du mythe à la réalité quotidienne*, LERICHE A. (éd.), Kluwer, Bruxelles, 2002, 363-396.

VANNESTE C., Des logiques socio-économiques à leur traduction pénale : l'exemple de la Belgique de 1830 à nos jours, in *Sociétés et représentations, La vie judiciaire*, CREDHESS, Paris, sept. 2002, n° 14, 213-227.

DELTENRE S., MAES E., Overbevolkte gevangenissen op de beklaagdenbank. Kan een begrenzing van de duur van de voorlopige hechtenis effectief bijdragen tot een 'ontvolking' van onze gevangenissen?, *Winket, Tijdschrift van de Federatie van Vlaamse Gevangenisdirecteurs*, 2002, nr. 1, 6-31.

MAES E., PIETERS F., De hervorming van de voorwaardelijke invrijheidstelling in Frankrijk. Zijn er ook lessen te trekken voor de Belgische situatie?, *Tijdschrift voor Strafrecht. Jurisprudentie, nieuwe wetgeving en doctrine voor de praktijk*, 2002, nr. 1 (maart), 2-15.

MAES E., Naar een nieuwe wettelijke regeling van de voorwaardelijke invrijheidstelling in België? Enkele beschouwingen over de voorwaardelijke invrijheidstelling en de mogelijke oprichting van strafuitvoeringsrechtbanken, *Panopticon, Tijdschrift voor strafrecht, criminologie en forensisch welzijnswerk*, 2001, nr. 6 (november-december), 541-570, err. 2002, nr. 2, (maart-april), 187.

MAES E., Studie van de evolutie van de gedetineerdenpopulatie volgens misdrijfcategorie (1980-1998), *Panopticon, Tijdschrift voor strafrecht, criminologie en forensisch welzijnswerk*, 2002, nr. 4 (juli-augustus), 340-350.

MAES E., Het leven zoals het was (is) ...in de gevangenis. Beknopte schets van de historische evolutie van het Belgische gevangeniswezen aan de hand van de belangrijkste penitentiaire regelgeving, in *Gevangen in de tijd, naar een museum over vrijheidsberoving*, VAN ROYEN H. (ed.), Referatenboek van de studiedag georganiseerd op 18 mei 2001 in het Vormingscentrum Dr. Guislain te Gent, en ingericht door de vzw Gevangenis museum en het Dr. Guislainmuseum, Merksplas, 2002, 35-53.

RENARD B., LERICHE A., L'expertise judiciaire au pénal, in *Postal memorialis - Lexique du droit pénal et des lois spéciales*, Verbo E 180, Kluwer, juin 2002, 28.

DELTENRE S., MAES E., Effectmeting van enkele mogelijke wetwijzigingen op het vlak van de voorlopige hechtenis, *Panopticon, Tijdschrift voor strafrecht, criminologie en forensisch welzijnswerk*, 2002, nr. 3 (mei-juni), 196-211.

MAES E., Het nieuwe wettelijke kader. Historiek, inhoud en commentaren, *Metanoia, Driemaandelijks contactblad Katholieke Aalmoezeniersdienst bij het gevangeniswezen*, maart 2002, 7-41 (overname van Deel 1 'Het nieuwe wettelijke kader: historiek, inhoud en commentaren' uit het onderzoeksrapport 'De V.I.-commissies in actie' in een door de redactie herwerkte versie).

MAES E., De V.I.-commissies 'aan de bak'. Het functioneren van de (Nederlandstalige) commissies voor de voorwaardelijke invrijheidstelling geobserveerd (eerste werkingsjaar – 1999), *Metanoia, Driemaandelijks contactblad Katholieke Aalmoezeniersdienst bij het gevangeniswezen*, maart 2002, 48-64.

2001

RENARD B., Quand l'expression de la vérité est attribuée au corps – Etat des lieux et quelques questionnements sur la légitimité de l'utilisation du polygraphe en procédure pénale, *Manuel de la Police*, 2001, 59, 155-188.

VANNESTE C., Pénalité, criminalité, insécurité ... et économie, in *Délinquance et insécurité en Europe. Vers une pénalisation du social?*, MARY P., PAPATHEODOROU T. (éd.), Groupe Européen de Recherches sur la Justice pénale, Bruylant, Bruxelles, 2001, 47-95.

VANNESTE C., Een onderzoek over de beslissingen genomen door de parketmagistraten en de jeudgrechters, *Tijdschrift voor Jeugdrecht en Kinderrechten*, december 2001/5, 193-202.

VANNESTE C., Une recherche sur les décisions prises par les magistrats du parquet et les juges de la jeunesse, *Journal du Droit des Jeunes*, septembre 2001, n° 207, 5-12.

MAES E., De V.I.-commissies 'aan de bak'. Het functioneren van de (Nederlandstalige) commissies voor de voorwaardelijke invrijheidstelling geobserveerd (eerste werkingsjaar – 1999), *Fatik, Tijdschrift voor strafbeleid en gevangeniswezen*, 2001, nr. 91 (september), 4-14.

2000

VANNESTE C., L'évolution de la population pénitentiaire belge de 1830 à nos jours : comment et pourquoi ? Des logiques socio-économiques à leur traduction pénale, *Revue de Droit pénal et de Criminologie*, 2000, 6, 689-723.

DELTENRE S., LEBRUN V., La nouvelle directive à l'égard des usagers de drogue : changement de politiques ? Entre pénalisation de l'usage et usages de la pénalisation, *Revue de Droit pénal et de Criminologie*, 2000, 5, 534-570.

LECLERCQ S., RENARD B., Quel gage de fiabilité pour un alibi technologique ?, *Sécurité privée*, 2000, 6, 20-26.

RENARD B., VAN RENTERGHEM P., LERICHE A., Bespreking van de wet betreffende de identificatieprocedure via DNA-onderzoek in strafzaken, *Vigiles, Tijdschrift voor politierecht*, 2000, 4, 120-132.

RENARD B., VAN RENTERGHEM P., LERICHE A., Discussion de la loi relative à la procédure d'identification par analyse ADN en matière pénale, *Vigiles, Revue du droit de la police*, 2000, 4, 120-132.

MAES E., Het wettelijk kader: korte historiek, inhoud en commentaren, in *Voorwaardelijke invrijheidstelling: wetgeving, predictie en begeleiding*, GOETHALS J., BOUVERNE-DE BIE M. (ed.), Gent, Academia Press, 2000, 1-57.

1999

VANDERBORGHT J., Het doel heiligt de middelen ? Proactieve recherche in de strijd tegen de georganiseerde criminaliteit, in *De proactieve recherche/La recherche proactive*, *Custodes*, 1999, 1, 13-32.

HAVELANGE B., RENARD B., L'analyse criminelle et la protection de la vie privée, ou les dangers de remplacer Hercule Poirot par un processeur, in *Droit des technologies de l'information : regards prospectifs*, MONTERO E. (éd.), Les 20 ans du CRID, coll. Les Cahiers du CRID, n° 16, Bruxelles, Bruylant, 1999, 217-232.

VANNESTE C., DUPIRE V., MAES E., Het N.I.C.C. en het onderzoek naar de nieuwe procedure van voorwaardelijke invrijheidstelling, *Winket, Tijdschrift van de Federatie van Vlaamse Gevangenisdirecteurs*, 1999, 40-46.

Collection des rapports et notes de recherche
Collectie van onderzoeksrapporten en onderzoeksnota's

Actualisée en mars 2007 – Geactualiseerd in maart 2007

- N° 17 MAES, E., *Proeve van werklasmeting van de toekomstige strafuitvoeringsrechtbanken. Een simulatie-oefening op basis van data in verband met de strafuitvoeringspraxis tijdens het jaar 2004*, Onderzoeksnota, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie - Hoofdafdeling Criminologie, Brussel, 13 december 2005 (met aanvulling d.d. 19 mei 2006: tabel in bijlage), 10p. + bijlagen.
- N° 16b JONCKHEERE, A., VANNESTE C. (dir.), *Onderzoek met betrekking tot de wetenschappelijke exploitatie van het gegevensbestand betreffende de justitiehuisen – SIPAR*, Eerste rapport (vertaling uit het Frans), Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie - Hoofdafdeling Criminologie, Brussel, december 2006.
- N° 16a JONCKHEERE, A., VANNESTE C. (dir.), *Recherche relative à l'exploitation scientifique des bases de données existantes au sein des Maisons de justice – SIPAR*, Premier rapport, Institut National de Criminalistique et de Criminologie - Département de Criminologie, Bruxelles, décembre 2006.
- N° 15b RENARD B., VANNESTE C. (dir.), *Het statuut van de deskundige in strafzaken*, Eindrapport, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie - Hoofdafdeling Criminologie, Brussel, december 2005, (gedeeltelijke vertaling, april 2006), 86 p.
- N° 15a RENARD B., VANNESTE C. (dir.), *Le statut de l'expert en matière pénale*, Rapport final de recherche, Institut National de Criminalistique et de Criminologie - Département de Criminologie, Bruxelles, décembre 2005, 405 p.
- N° 14 GOOSSENS F., MAES E., DELTENRE S., VANNESTE C. (dir.), *Projet de recherche relatif à l'introduction de la surveillance électronique comme peine autonome / Onderzoeksproject inzake de invoering van het elektronisch toezicht als autonome straf*, Rapport final de recherche / Eindrapport, Institut National de Criminalistique et de Criminologie - Département de Criminologie / Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie - Hoofdafdeling Criminologie, Bruxelles/Brussel, octobre/oktober 2005, 204 p. + bijl./annexes.
- N° 13 DAENINCK P., DELTENRE S., JONCKHEERE A., MAES E., VANNESTE C. (dir.), *Analyse des moyens juridiques susceptibles de réduire la détention préventive / Analyse van de juridische mogelijkheden om de toepassing van de voorlopige hechtenis te verminderen*, Rapport final de recherche / Eindrapport, Institut National de Criminalistique et de Criminologie - Département de Criminologie / Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie - Hoofdafdeling Criminologie, Bruxelles/Brussel, mars/maart 2005, 367 p.
- N° 12 RENARD B., DELTENRE S., *L'expertise en matière pénale - Phase 1: Cartographie des pratiques*, Institut National de Criminalistique et de Criminologie - Département de Criminologie, Rapport final de recherche, Bruxelles, juin 2003, 138 p. + annexes.
- N° 11 DELTENRE S., MAES E., *Analyse statistique sur base de données de condamnations : plus-value et applications concrètes / Statistische analyse aan de hand van de veroordelingsgegevens : meerwaarde en praktijkvoorbeeld*, Notes de recherche / Onderzoeksnota's, Institut National de Criminalistique et de Criminologie - Département de Criminologie / Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie - Hoofdafdeling Criminologie, Bruxelles/Brussel, 2000-2002.
- N° 10 MAES E., *Studie van de evolutie van de gedetineerdenpopulatie volgens misdrijfcategorie (1980-1998)*, Onderzoeksnota, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie - Hoofdafdeling Criminologie, Brussel, september 2001, 15 p. + bijlagen.
- N° 9 DELTENRE S., MAES E., *Effectmeting van enkele mogelijke wetswijzigingen op het vlak van de voorlopige hechtenis / Simulations de l'impact de quelques modifications législatives en matière de détention préventive*, Onderzoeksnota's/Notes de recherche, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie - Hoofdafdeling Criminologie / Institut National de Criminalistique et de Criminologie - Département de Criminologie, Brussel/Bruxelles, 2001.

- N° 8b VANNESTE C., *De beslissingen genomen door de parketmagistraten en de jeugdrechters ten aanzien van delinquente minderjarigen*, Eindrapport (vertaling), Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie - Hoofdafdeling Criminologie, Brussel, dec. 2001, 206 p. + bijlage.
- N° 8a VANNESTE C., *Les décisions prises par les magistrats du parquet et les juges de la jeunesse à l'égard des mineurs délinquants*, Rapport final de recherche, Institut National de Criminalistique et de Criminologie - Département de Criminologie, Bruxelles, juin 2001, 205 p. + annexes.
- N° 7 RENARD B., *L'usage du polygraphe en procédure pénale; analyse procédurale*, Note d'étude - Partie III de l'avis pour le Ministre de la Justice et le Collège des Procureurs généraux sur l'usage du polygraphe en procédure pénale belge, Institut National de Criminalistique et de Criminologie, Département de Criminologie, Bruxelles, septembre 2000, 59-80.
- N° 6 MAES E., DUPIRE V., TORO F., VANNESTE C. (dir.), *De V.I.-commissies in actie. Onderzoek naar de werking van de in het kader van de nieuwe V.I.-wetgeving (wetten van 5 en 18 maart 1998) opgerichte commissies voor de voorwaardelijke invrijheidstelling / Les commissions de libération conditionnelle en action. Recherche sur le fonctionnement des commissions de libération conditionnelle créées dans le cadre de la nouvelle réglementation sur la libération conditionnelle (lois des 5 et 18 mars 1998)*, Eindrapport/Rapport final de recherche, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie - Hoofdafdeling Criminologie / Institut National de Criminalistique et de Criminologie - Département de Criminologie, Brussel/Bruxelles, augustus/août 2000, 355 p. + bijl./annexes.
- N° 5 MORMONT, C. (dir.), VANNESTE, C. (dir.), TORO, F., MARSDEN, E., SNIJDERS, J., *Etude comparative dans les 15 pays de l'Union Européenne relative au statut et modalités de l'expertise des personnes présumées ou avérées abuseurs sexuels*, Rapport final de la recherche co-financée par la Commission européenne et le Ministère de la Justice belge, Programme européen STOP, Université de Liège et Institut National de Criminalistique et de Criminologie - Département de Criminologie, octobre 1999, 192 p. + résumés en néerlandais (11 p.) et anglais (11 p.).
- N° 4 RENARD B., VANDERBORGHT J., *Recherche Proactive, révélateur d'une approche nouvelle ? Etude relative à la recherche proactive dans le cadre de la lutte contre la criminalité organisée/ Proactieve Recherche, exponent van een vernieuwde aanpak ? Onderzoek naar de proactieve recherche in de strijd tegen de georganiseerde criminaliteit*, Institut National de Criminalistique et de Criminologie - Département de Criminologie / Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie - Hoofdafdeling Criminologie, Rapport final de recherche/Eindrapport, Bruxelles/Brussel, septembre/september 1999, 386 p.
- N° 3 SNACKEN S. (dir.), DELTENRE S., RAES A., VANNESTE C., VERHAEGHE P., *Recherche qualitative sur l'application de la détention préventive et de la liberté sous conditions / Kwalitatief onderzoek naar de toepassing van de voorlopige hechtenis en de vrijheid onder voorwaarden*, Rapport final de recherche/Eindrapport, Institut National de Criminalistique et de Criminologie - Département de Criminologie / Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie - Hoofdafdeling Criminologie / Vrije Universiteit Brussel, Bruxelles/Brussel, 1999, 244 p.
- N° 2 SNACKEN S. (dir.), DE BUCK K., D'HAENENS K., RAES A., VERHAEGHE P., *Onderzoek naar de toepassing van de voorlopige hechtenis en de vrijheid onder voorwaarden*, Eindrapport, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie - Hoofdafdeling Criminologie / Vrije Universiteit Brussel, Brussel, 1997, 174 p.
- N° 1 DE BUCK K., D'HAENENS K., *Electronic Monitoring*, Studienota, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie - Hoofdafdeling Criminologie, 1996, 40 p.

